

PRO MEMORIA

KATARZYNA MORAWSKA
(25 XI 1933–7 IV 2020)

Dnia 7 kwietnia mija dwa lata od śmierci dr Katarzyny Morawskiej, całe zawodowe życie związanej z Instytutem Sztuki Polskiej Akademii Nauk, a w Instytucie – przez wiele lat przede wszystkim z redakcją kwartalnika *Muzyka*, w którym w ostatnim okresie swej pracy pełniła funkcję Redaktor Naczelnej. W latach siedemdziesiątych zajmowała się także dydaktyką – wykladała na warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) i na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Katarzyna Morawska urodziła się w 25 XI 1933 r. w Węgrzynowie. W roku 1951, w wieku niespełna osiemnastu lat, została studentką jednego z pierwszych roczników nowo założonej na Uniwersytecie Warszawskim muzykologii, gdzie zajęcia prowadzili wówczas Zofia Lissa, Józef Michał Chomiński i ks. Hieronim Feicht – przedwojenni wychowankowie i najwybitniejsi przedstawiciele lwowskiej muzykologii Adolfa Chybińskiego. Interesowała się przede wszystkim historią muzyki okresu późnego średniowiecza i renesansu, co przypieczętowała dyplomem magisterskim otrzymanym na podstawie pracy „*Hortulus Cithare Vulgaris*” z roku 1582 Piotra Phalesiusza jako źródło historii muzyki świeckiej w okresie renesansu (1956). Tej epoki dotyczy też w większości Jej dorobek naukowy – w 1966 r. w Instytucie Sztuki PAN obroniła doktorat na podstawie dysertacji pt. *Muzyka organowa na przełomie XVI i XVII wieku*. Na przestrzeni lat pracy w Instytucie opublikowała wiele artykułów poświęconych źródłom i twórczości obu okresów, zajmowała się również gromadzeniem dokumentacji (głównie mikrofilmowej i fotograficznej) dotyczącej zabytków staropolszczyzny

muzycznej. Przez blisko dwadzieścia lat współpracowała też z organizatorami międzynarodowego festiwalu i konferencji *Musica Antiqua Europae Orientalis* (MAEO) odbywających się w Bydgoszczy.

W Państwowym Instytucie Sztuki (obecnie IS PAN) została zatrudniona jeszcze jako studentka, w maju 1954 r., od początku asystując przy pracach nowej redakcji serii źródłowo-krytycznej *Monumenta Musicae in Polonia* nad wydaniem tabulatury Jana z Lublina. W ramach tych prac przygotowała katalog tematyczny, ale wiadomo też, że miała swój niebagatelny udział przy samej edycji. Kilka lat później została sekretarzem zespołu redakcyjnego przygotowującego pod okiem i kierownictwem Józefa Chomińskiego *Słownik muzyków polskich*.

Początkowo Katarzyna Morawska nie była zaangażowana w prace przy redagowaniu instytutowych periodyków, jako studentka nie była też jeszcze autorką publikacji na ich łamach. Kiedy jednak z początkiem 1956 r. zainicjowane zostało w PIS nowe czasopismo, ponownie *stricte* naukowy periodyk *Muzyka* (z podtytułem „Kwartalnik poświęcony historii i teorii muzyki oraz krytyce naukowej i artystycznej”) także poprowadzony przez Józefa Chomińskiego, wychowanka i redakcyjnego współpracownika Adolfa Chybińskiego – ojca polskiej muzykologii i polskiego czasopiśmiennictwa muzykologicznego – młoda muzykolożka, wówczas jeszcze pod panieńskim nazwiskiem Michael, opublikowała swój pierwszy artykuł, notabene całkowicie odbiegający tematycznie od Jej głównych zainteresowań i od badań, jakie równolegle w tym samym czasie prowadziła na potrzeby dyplomu magisterskiego, a mianowicie „Józef Elsner jako teoretyk harmonii”¹. W artykule tym skupiła się nie tylko na charakterystyce Elsnerowych wywodów, lecz także ujawniła drugi nurt swoich zainteresowań, mianowicie historią polskiego piśmiennictwa muzykologicznego i polskiej muzykografii, rozpoczynając swoją rozprawę wstępem na temat problematyki harmoniczej obecnej w polskich pracach muzykologicznych i polskiej literaturze z zakresu nauki harmonii. Odniosła się do niezbyt licznych jeszcze wówczas, ale ważnych, bo całkowicie oryginalnych publikacji autorstwa przedstawicieli pierwszego pokolenia polskich muzykologów (monografie i artykuły monograficzne o harmonii – Ludwika Bronarskiego, Jerzego Freitheitera, Stefanii Łobaczewskiej, Zofii Lissy, Bronisławy Wójcik-Keuprulian, Hieronima Feichta, Jana Prosnaka). Uzupełniła to zestawienie o kontekst historyczny (wymieniając wszystkie najważniejsze dziewiętnasto- i dwudziestowieczne podręczniki harmonii – m.in. Karola Kurpińskiego, Augusta Freyera, Jana Jarmusiewicza, Wincentego Kruzińskiego, Władysława Żeleńskiego i Gustawa Roguskiego, Piotra Rytla, aż po Kazimierza Sikorskiego i jego dwutomową *Harmonię* wydaną zaledwie kilka lat wcześniej przez PWM).

W publikacjach dekady 1957–67, sygnowanych Jej *I voto*, Swaryczewska, skupiała się głównie na historii muzyki wieków wcześniejszych, choć i tym razem z kilkoma wycieczkami do wieku XIX – mam na myśli artykuły „Mazurki Marii Szymanowskiej i Chopina” oraz „Franciszek Liszt a muzyka polska”².

1 *Muzyka* 1 (1956) nr 1, s. 139–159.

2 Odpowiednio: *Muzyka* 4 (1959) nr 4, s. 111–122; *Muzyka* 6 (1961) nr 4, s. 21–36.

Do zainteresowań polską muzykografią, zasygnalizowanych we wspomnianym artykule o Elsnerze, wróciła po latach, publikując w I tomie serii *Szkice o kulturze muzycznej XIX w.*, realizowanej także w Instytucie Sztuki pod redakcją Zofii Chechlińskiej, obszerną rozprawę „Badania nad muzyką dawną w Polsce w XIX wieku”, a po kolejnych latach artykuł „Uwagi o rozwoju muzykologii historycznej w Polsce” w księdze pamiątkowej dedykowanej Jej dawnemu mentorowi, Józefowi Chomińskiemu³. O współczesności polskiej muzykologii donosiła z kolei w sprawozdaniach i referatach na temat festiwalu i konferencji MAEO.

Tylko na łamach *Muzyki* ogłosiła ponad czterdzieści naukowych recenzji z publikacji dotyczących interesującego ją okresu późnego średniowiecza i renesansu⁴, zaś zwieńczeniem wieloletnich badań muzyki tych epok są dwa tomy wydane w ramach zainicjowanej przez Stefana Sutkowskiego serii *Historia Muzyki Polskiej*: t. I/2 *Średniowiecze* (1998) i t. II *Renesans* (1994). Po ukazaniu się tych tomów opublikowała jeszcze dwa, nieuwzględnione w zestawieniu encyklopedycznym artykuły, oba dedykowane swym przyjaciółom – Elżbiecie Dziębowskiej⁵ i Zygmuntovi M. Szweykowskiemu⁶. Natomiast w początkowych latach nowego stulecia i jednocześnie ostatnich latach zawodowej działalności skupiła się na przygotowaniu obu tomów swych syntez historycznych z przeznaczeniem dla wersji cyfrowej⁷.

W haśle osobowym w *Encyklopedii Muzycznej PWM*, przygotowanym przez jedną z najbliższych Jej, tak pod względem zawodowym, jak i prywatnie osób, wspomnianą Elżbietę Dziębowską, możemy przeczytać zdanie: „[...] przez 40 lat sprawowała pieczę nad funkcjonowaniem pracowni muzyki [w IS PAN]”⁸. Osobom, które nie spotkały Doktor Morawskiej w Instytucie te słowa mogą niewiele mówić. A jednak znaczą bardzo wiele. Katarzyna Morawska, która mieszkała w kompleksie kamienic przy ul. Długiej i Placu Krasińskich, które stanowią jedną z Instytutem Sztuki, przy swoim instytutowym biurku była niemal codziennie, a po przejściu na emeryturę nadal spędzała wiele godzin w instytutowej bibliotece, przechodząc dwadzieścia metrów z drzwi swej kamienicy, do czytelnii. W latach, kiedy pracowała, z natury skrupulatna i systematyczna, dbała o zachowanie zdrowego rytmu dnia kolegów z Zakładu Historii i Teorii Muzyki – zawsze o 11:00 rozpoczynaliśmy „przerwę na kawę i herbatę” przy „antycznym” instytutowym okrągłym stole. Wie-

3 *Dzieło muzyczne. Teoria, historia, interpretacja*, red. Irena Poniatowska, Kraków 1984, s. 223–229.

4 Wszystkie recenzje, artykuły, materiały i komunikaty opublikowane na łamach *Muzyki* odnaleźć można w *Bibliografii 1956–2005* (opr. Jolanta Guzy-Pasiak, Małgorzata Sieradz, Warszawa 2006).

5 Katarzyna Morawska, „Rękopis 3910 z Biblioteki Czartoryskich w Krakowie jako źródło do teorii muzyki w Polsce z XV–XVI wieku”, w: *Muzykolog wobec dzieła muzycznego. Zbiór prac dedykowanych Doktor Elżbiecie Dziębowskiej w siedemdziesiąt rocznicę urodzin*, red. Małgorzata Woźna-Stankiewicz, Zofia Dobrzańska-Fabiańska, Kraków 1999, s. 27–35.

6 Katarzyna Morawska, „Ich stund an einem Morgen in tabulaturze Jana Fischera”, w: *Affetti musicologici. Księga pamiątkowa z afektem ofiarowania Profesorowi Zygmuntovi Marianowi Szweykowskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. Piotr Poźniak, Kraków 1999, s. 115–123.

7 Oba tomy ebooków dostępne od roku 2014.

8 Elżbieta Dziębowska, „Morawska, Katarzyna”, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM*, red. Elżbieta Dziębowska, t. 6, Kraków 2000, s. 369.

działo o tym wiele osób, także (a może przede wszystkim) spoza Instytutu, które zawsze tę porę wybierały na wizyty w sprawach zawodowych, redakcyjnych czy po prostu towarzyskich.

Funkcję zastępcy redaktora naczelnego kwartalnika *Muzyka* Doktor Morawska piastowała w l. 1972–93. I wprawdzie w poświęconych Jej biogramach okresowi obejmowania fotela naczelnego *Muzyki* przypisuje się zaledwie lata 1993–95, to jednak należy pamiętać, że już wcześniej, z uwagi na znaczne zaangażowanie Elżbiety Dziębowskiej, ówczesnej szefowej kwartalnika, w prace przy *Encyklopedii Muzycznej PWM* i wybór na pobyt stały odległego spiskiego Jurgowa, główne obowiązki redaktorskie na co dzień i w szerokim zakresie przejmowała Katarzyna Morawska.

Była znakomitym mentorem i autorytetem w kwestiach naukowych, redakcyjnych, wydawniczych, wreszcie życiowych. Z niezwykłą cierpliwością i szlachetną kulturą uczyła mnie redakcyjnego warsztatu. Poczynając od prostego, ale starannego wstawiania znaków korektorskich, systematycznego odnotowywania każdego wpływającego do redakcji tekstu (zeszyt „wpływów”, ciągle ten sam poczynając od roku 1985, nadal funkcjonuje, dziś już bardziej z powodów sentymentalnych, niż z realnej potrzeby), przez prowadzenie redakcyjnej korespondencji, aż po umiejętne czytanie ze zrozumieniem i adjustowanie naukowych tekstów, a także zrozumienie, że najważniejszym ogniwem naszej pracy są autorzy. Była prawdziwym wzorem ogromnej kultury osobistej, naukowej docieklivosti i rzetelności oraz znajomości redakcyjnego rzemiosła – na pewno nie tylko dla mnie; a ja miałam to szczęście, by redakcyjnego fachu uczyć się w (najczęściej) zaledwie dwuosobowym zespole *Muzyki*, pod Jej okiem. Przyznaję, że przez lata nie zdawałam sobie zresztą sprawy, jak blisko muzykologicznych korzeni miałam szansę się rozwijać i czerpać z pierwocin polskiego czasopiśmiennictwa muzykologicznego.

Za swoje dokonania na polu nauki i kultury została uhonorowana Srebrnym Krzyżem Zasługi i odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Katarzyna Morawska zmarła w pierwszych tygodnia rozwijającej się pandemii Covid-19. Restrykcyjne rozporządzenia dotyczące m.in. organizacji pogrzebów skłoniły Rodzinę, by przełożyć uroczystości funeralne, które ostatecznie i tak odbyły się przy symbolicznej jedynie obecności najbliższych. Niefortunnie, stało się tak, że prochy obu zmarłych w ostatnich latach redaktorek *Muzyki* złożone zostały na warszawskich cmentarzach bez udziału szerokiego grona środowiska muzykologicznego i akademickiego⁹. Jestem jednak pewna, że Doktor Katarzyna Morawska – której postać i działalność, zwłaszcza w ramach prac redakcji *Muzyki*, odcisnęła niezwykle silne piętno na współczesności polskiej muzykologii nie tylko w trakcie dekad Jej pracy w Instytucie Sztuki – przez wszystkich, którzy ją znali, będzie wspomniana zawsze.

Małgorzata Sieradz

9 Grób Katarzyny Morawskiej znajduje się na Powązkach Wojskowych, kw. A8, rz. 1, m. 22.